



Warszawa, 05-05-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.561.1.2024.KNK

Pan

Adam Bodnar

Minister Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

do Rzecznika Praw Obywatelskich trafiają skargi obywateli, w których wskazują na niezgodność niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (Dz. U. poz. 2492 ze zm., dalej jako: rozporządzenie) z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1166 ze zm.) oraz art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.).

Postanowienia art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945, dalej jako: ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej) nakazują dokumentowanie każdego przypadku udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na karcie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego („karcie pomocy”).

Ustawodawca we wskazanym przepisie przewidział otwarty katalog informacji, które powinna zawierać karta pomocy. Są to „w szczególności informacje dotyczące zgłoszonej sprawy i udzielonej pomocy, dziedzina prawa, której dotyczyła ta pomoc, kategoria sprawy, forma udzielonej pomocy, czas poświęcony na jej udzielenie i liczba wizyt osoby uprawnionej w tej samej sprawie, ogólne informacje o osobie uprawnionej dotyczące w szczególności wieku, płci, wykształcenia, dochodu,

gospodarstwa domowego i miejsca zamieszkania oraz dane dotyczących punktu, osoby udzielającej pomocy i daty jej udzielenia”.

Przepisy art. 13 pkt 3 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej stanowią jednocześnie podstawę do ustalenia wzoru karty pomocy przez Ministra Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia. Wzór karty pomocy stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

Choć tak szeroki katalog danych, które muszą znaleźć się w karcie pomocy może budzić wątpliwości, to warto wskazać, że ustawodawca nie precyzuje konkretnego kształtu, który powinno przyjąć ich dokumentowanie. Ustawa wymaga „podania informacji dotyczących zgłoszonej sprawy i udzielonej pomocy”, nie zaś sporządzania anonimowego **opisu sprawy** do nieodpłatnej pomocy prawnej lub poradnictwa obywatelskiego (poz. 6 wzoru karty pomocy) oraz anonimowego **opisu udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej** lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (poz. 7 wzoru karty pomocy). Podobnie, określony w ustawie wymóg udokumentowania „kategorii sprawy” nie wskazuje na obowiązek zachowania dalece posuniętej szczegółowości przy określaniu tych kategorii, co jednak ma miejsce na gruncie rozporządzenia (zob. załącznik nr 3 do rozporządzenia). Powyższe elementy karty pomocy rodzą pytanie o możliwość sprostania obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej przez adwokatów i radców prawnych udzielających pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego¹.

Każdy przypadek udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego dokumentuje się przez wypełnienie karty pomocy za pośrednictwem systemu teleinformatycznego prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości. Administratorami danych w systemie są: Minister Sprawiedliwości, starostowie oraz wojewodowie, w zakresie realizowanych zadań wynikających z ustawy. Dane są przetwarzane przez okres 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym zakończono realizację zadań wynikających z ustawy, z wyjątkiem danych osobowych osób zgłaszających się na wizytę, które przetwarzane są przez okres roku od zakończenia roku kalendarzowego, w którym udzielono nieodpłatnej porady prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Duży stopień szczegółowości informacji wymaganych do udokumentowania w karcie pomocy, w połączeniu z koniecznością złożenia pisemnego oświadczenia uprawnionego, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej (art. 4 ust. 2 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej) oraz z wymogiem opatrzenia karty

¹ D. Daniluk, *Świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przez radcę prawnego lub adwokata a obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej i unikania konfliktu interesów*, Radca Prawny, 2022/1(30), s. 30-40.

pomocy danymi o miejscu oraz dacie jej sporządzenia, imieniem i nazwiskiem lub symbolem identyfikującym osobę udzielającą nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącą nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz danymi dotyczącymi punktu i dyżuru (§ 8 ust. 6 rozporządzenia) **mogą zatem pozwalać na identyfikację osoby, której została udzielona pomoc.**

Powyższe działania, które taką identyfikację ułatwiają, a w pewnych wypadkach umożliwiają, są podejmowane przez radców prawnych lub adwokatów, co rodzi poważne wątpliwości na tle obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Na problematyczną sytuację, którą kreują przepisy rozporządzenia wskazywano w oficjalnych stanowiskach Naczelnej Rady Adwokackiej² i Krajowej Rady Radców Prawnych³.

Tajemnica adwokacka i radcowska stanowi fundament relacji zaufania obywatela do adwokata i radcy prawnego oraz ma istotny wymiar gwarancyjny w stosunku do praw jednostki. Jak wskazywał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 22 listopada 2011 r.⁴ „Tajemnica zawodowa wiążąca przedstawicieli zawodów prawniczych służy bowiem nie samym prawnikom, lecz osobom korzystającym z ich pomocy, a szerzej - skutecznemu funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości”. Ochrona tajemnicy adwokackiej i radcowskiej stanowi jeden z najistotniejszych obowiązków adwokatów i radców prawnych oraz ich samorządów zawodowych, czego odzwierciedleniem są postanowienia § 19 Kodeksu Etyki Adwokackiej oraz art. 9 i działu III rozdziału I Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Gwarancja zachowania komfortowych warunków, w których odbywa się komunikacja pomiędzy adwokatem lub radcą i klientem lub inną osobą szukającą pomocy, jest jednym z najważniejszych czynników zapewniających efektywność dostępu do profesjonalnej pomocy prawnej. Komfortowe warunki komunikacji z adwokatem lub radcą prawnym nie mogą być realizowane przy jednoczesnej świadomości możliwości bycia następnie zidentyfikowanym przez organy państwa, których to działania mogą być przecież powodem korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej przez obywateli.

²Stanowisko Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 31 marca 2022 r. <https://www.adwokatura.pl/z-zycia-nra/uwagi-nra-dot-zmian-w-systemie-nieodplatnej-pomocy-prawnej/> [dostęp: 15.04.2024 r.].

³Stanowisko Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie możliwości naruszenia tajemnicy zawodowej radcy prawnego w związku z wypełnianiem części A karty pomocy, <https://obsil.kirp.pl/aktualnosci/stanowisko-obsil-krpp-sprawie-mozliwosci-naruszenia-tajemnicy-zawodowej-radcy-prawnego-zwiazku-wypelnianiem-czesci-a-karty-pomocy/> [dostęp: 17.04.2024 r.]

⁴ Wyrok TK z 22.11.2004 r., SK 64/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 107.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o odniesienie się do powyższych kwestii.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/